

krungsri
กรุงศรี

A member of MUFG
a global financial group

เก่าไป ใหม่มา

นวัตกรรมสินค้ากับโครงสร้างเศรษฐกิจไทย

BOT SYMPOSIUM 2017

วิจารณ์บทความโดย

สมประวิณ มันประเสริฐ

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

วิจัยกรุงศรี

1. กรอบแนวคิด

ดัชนีความซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจ
ECONOMIC COMPLEXITY INDEX

“ประเทศผลิตสินค้าได้หลากหลายเพียงใด”
สะท้อน โครงสร้างพื้นฐาน และ สถาบันทางเศรษฐกิจ

ดัชนีความซับซ้อนของสินค้า
PRODUCT COMPLEXITY INDEX

“มีสินค้าที่ผลิตได้เฉพาะตนมากเพียงใด”
สะท้อน องค์ความรู้ ที่ซ่อนอยู่ในสินค้า

1. กรอบแนวคิด

นวัตกรรมจะก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจเพราะมี

นวัตกรรมสร้างความซับซ้อนของสินค้าเมื่อมี

การถ่ายโอน
องค์ความรู้

การแบ่งปัน
ปัจจัยการผลิต

การแพร่กระจาย
องค์ความรู้
ในระดับท้องถิ่น

ความเชื่อมโยงกับ
สินค้าต้นทาง

1. ข้อสรุปจากงานวิจัย

- โครงสร้างพื้นฐานและสถาบันทางเศรษฐกิจมีความสำคัญอย่างยิ่ง การสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เหมาะสมในภาพรวม มีส่วนช่วยลดการผูกมัดกับสายพานการผลิตที่มีอยู่แล้วได้
- แม้อัตรา ECI ของประเทศไทยอยู่ในระดับสูง แต่รายได้ต่อหัวของประเทศกลับอยู่ต่ำกว่าค่าที่ควรจะเป็นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ความซับซ้อนทางเศรษฐกิจระดับเดียวกัน

อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ไทยได้ประโยชน์จากการมีระดับความซับซ้อนทางเศรษฐกิจน้อยกว่าที่ควรจะเป็น?

1. ข้อสรุปจากงานวิจัย

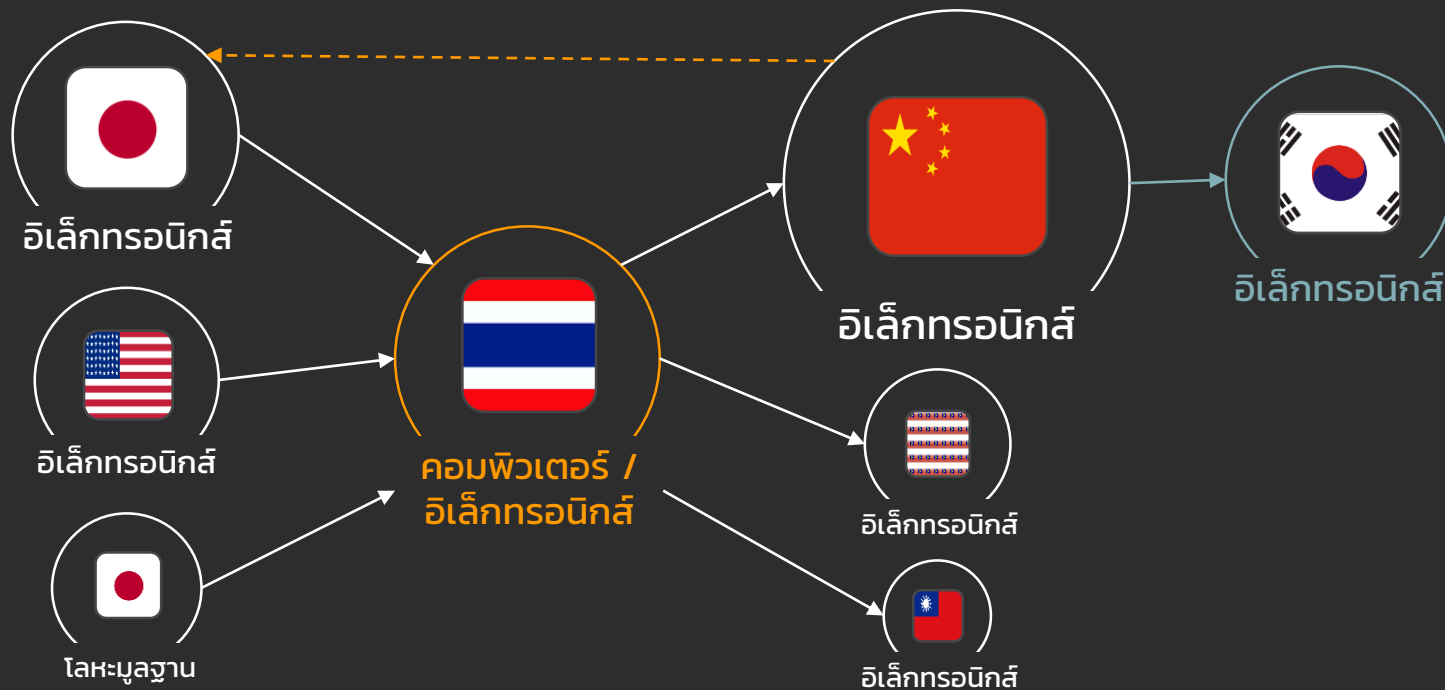
- การกระจุกของกิจกรรมการผลิตในระบบเศรษฐกิจไทยเกิดขึ้นในทั้ง 3 มิติ ได้แก่

- งานวิจัยเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างจะเกิดขึ้นได้ผ่าน 2 ฤกษ์สำคัญ ได้แก่
 1. การเอื้อให้เกิดกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจสู่ภาคการผลิตใหม่ และ
 2. การส่งเสริมกลไกให้เกิดเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิตระหว่างหน่วยเศรษฐกิจ

2. ประเทศไทยบนสายพานการผลิตโลกและ นัยต่อระดับความซับซ้อนของเศรษฐกิจ

“กิจกรรมการผลิตของไทยผูกโยงกับสายพานการผลิตโลก”

2. ประเทศไทยบนสายพานการผลิตโลกและ ภัยต่อระดับความซับซ้อนของเศรษฐกิจ

- ข้อมูลการส่งออกที่ทำมาถูกใช้ในการคำนวณดัชนี RCA และดัชนีความซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจ ECI ใช้ข้อมูลการส่งออกรวม (Gross Export)
 - มูลค่าส่งออกรวมนับรวมองค์ประกอบของสินค้านำเข้าจากประเทศต้นทางเพื่อนำเข้ามาประกอบในประเทศไทย ดังนั้น ดัชนี RCA ที่คำนวณมาจาก Gross Export จึงอาจไม่สะท้อนความสามารถของไทยได้อย่างชัดเจน
 - ไทยอาจจะนำเข้าสินค้าที่มีความซับซ้อนสูงอยู่แล้วเพื่อมาเป็นวัตถุดิบและนำไปประกอบเพื่อการส่งออก

ประเทศไทยเก่งหรือประเทศต้นทางของเราเก่ง?

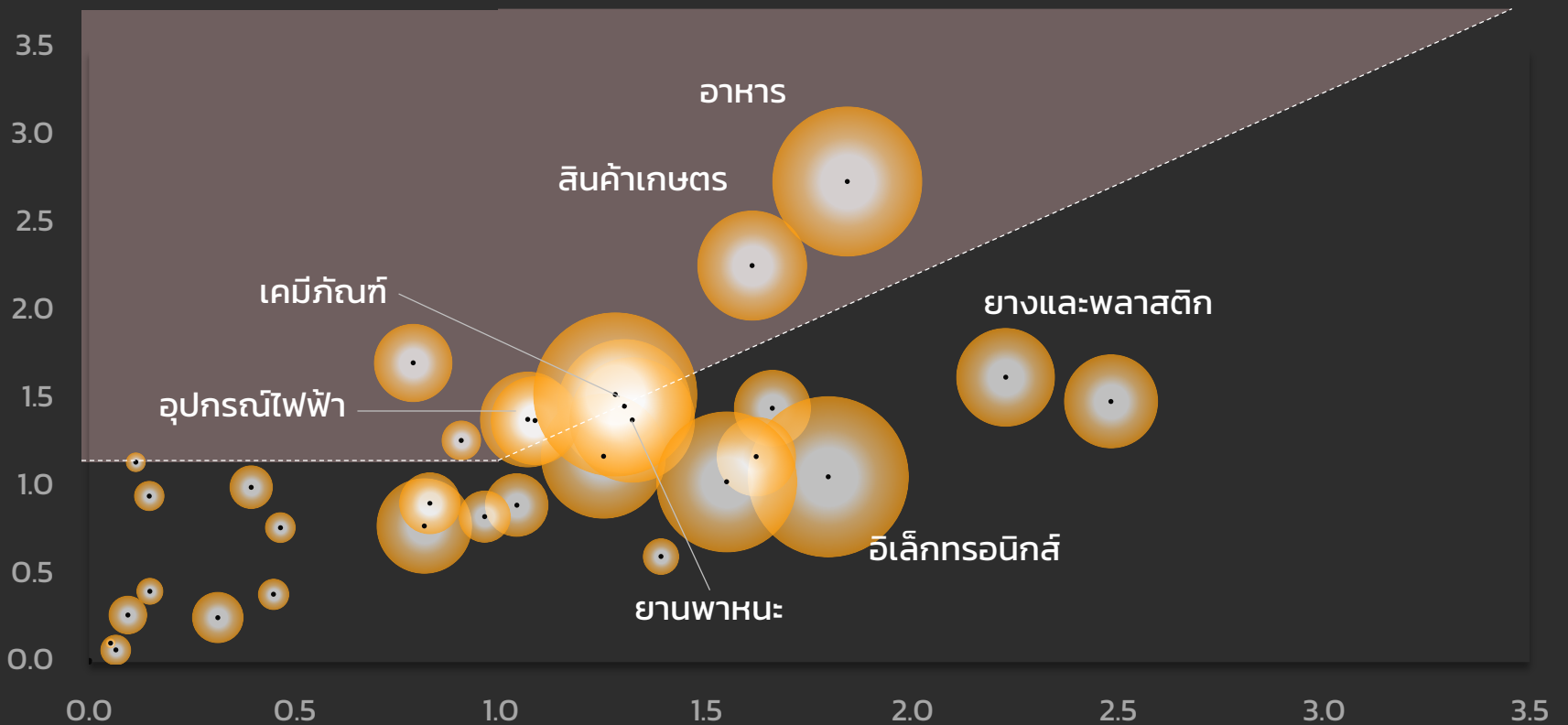
2. ประเทศไทยบนสายพานการผลิตโลกและ นัยต่อระดับความซับซ้อนของเศรษฐกิจ

- การคำนึงถึงการมีอยู่ของห่วงโซ่การผลิตระหว่างประเทศมีความสำคัญในการเข้าใจถึงความสามารถของการแข่งขันและความซับซ้อนที่แท้จริงของระบบเศรษฐกิจไทย
 - การคำนวณดัชนี RCA ควรนำมาเฉพาะส่วนที่เป็นมูลค่าเพิ่มของไทยเท่านั้น
สิ่งดังกล่าวเรียกว่า Value-added in Export
- การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของกิจกรรมการผลิตไทยบน Global Value Chain (GVC) และการศึกษาถึงตำแหน่งการผลิตบน GVC จะช่วยให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น

2. ประเทศไทยบนสายพานการผลิตโลกและ นัยต่อระดับความซับซ้อนของเศรษฐกิจ

เปรียบเทียบดัชนี RCA ที่คำนวณโดยข้อมูลการส่งออกรวม และการส่งในรูปแบบมูลค่าเพิ่ม (2011)

ดัชนี RCA จากข้อมูลส่งออกในรูปแบบมูลค่าเพิ่ม

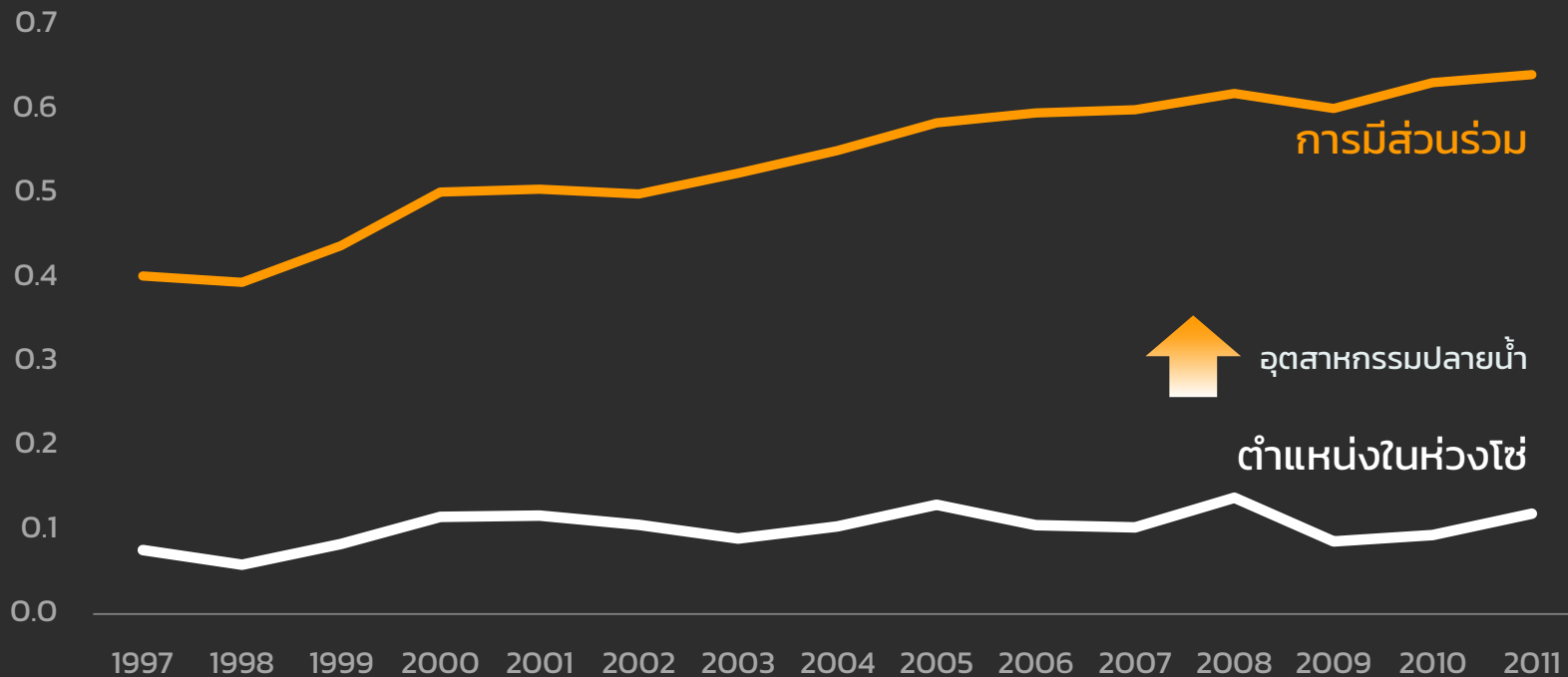
หมายเหตุ: คำนวณโดยผู้เขียน
ที่มา: OECD

ดัชนี RCA จากข้อมูลส่งออกรวม

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

ในภาพรวม แม้ไทยจะมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ไม่ได้เปลี่ยนตำแหน่งอย่างมีนัยสำคัญ

ดัชนี

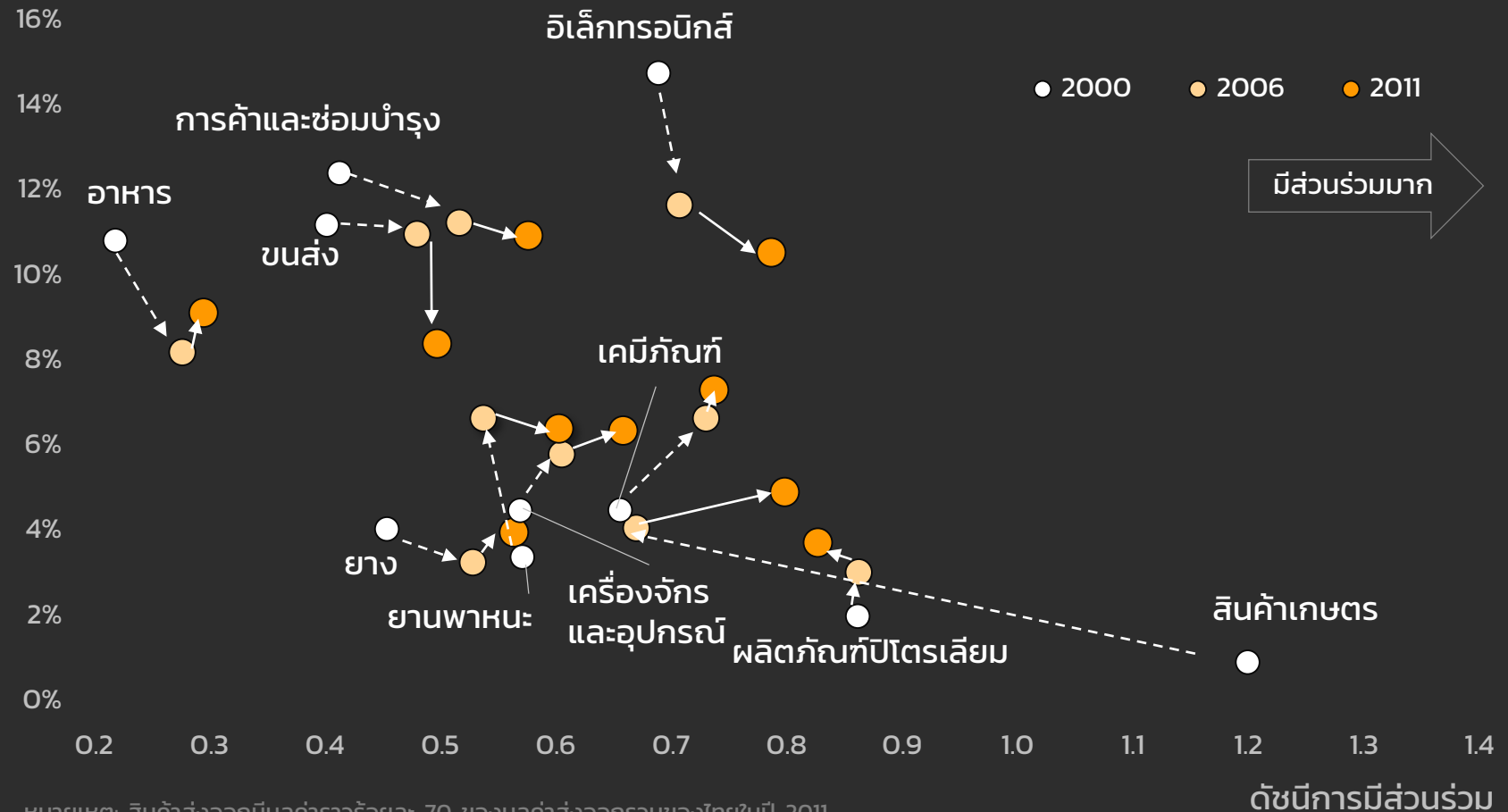

หมายเหตุ: คำนวณโดยผู้เขียน
ที่มา: OECD

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

ระดับการมีส่วนร่วมของไทยในห่วงโซ่อุปทานโลก

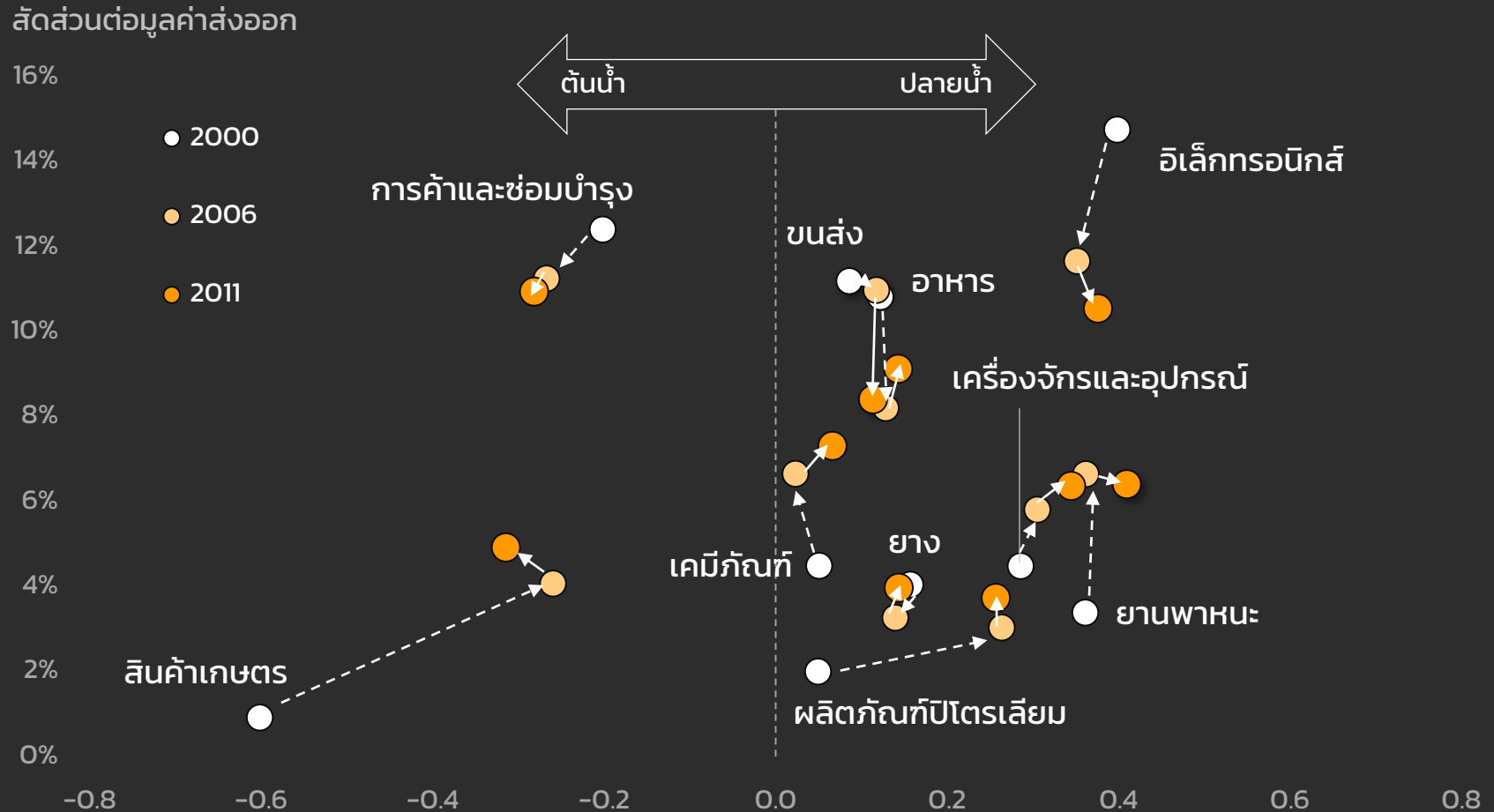
สัดส่วนต่อมูลค่าส่งออก

หมายเหตุ: สินค้าส่งออกมีมูลค่าราวร้อยละ 70 ของมูลค่าส่งออกรวมของไทยในปี 2011
ที่มา: OECD

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

ตำแหน่งการผลิตไทยในห่วงโซ่อุปทานโลก

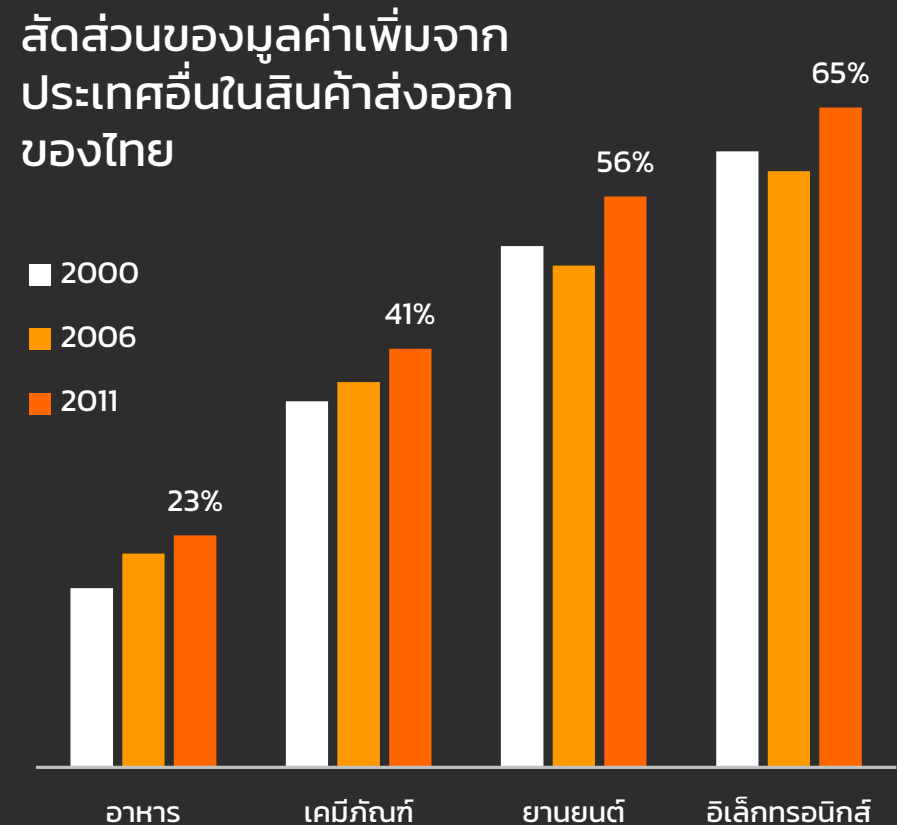
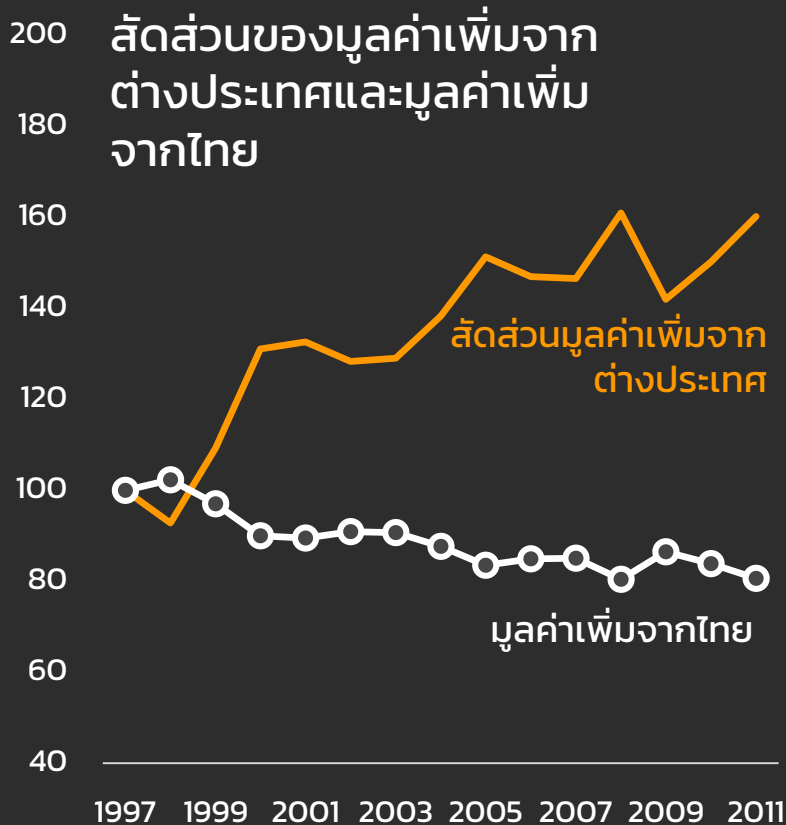

หมายเหตุ: สินค้าส่งออกมีมูลค่าราวร้อยละ 70 ของมูลค่าส่งออกรวมของไทยในปี 2011
ที่มา: OECD

ตำแหน่งในห่วงโซ่อุปทาน

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

ดัชนี (1997=100)

ที่มา: OECD

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

- เหตุใดกิจกรรมการผลิตที่เกิดขึ้นไม่สามารถ 'ส่งผ่าน' และกระจายไปยังหน่วยเศรษฐกิจอื่นภายในประเทศได้?
 - กิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการส่งออกของไทยเกิดขึ้นมีลักษณะแบบ Outside-in กล่าวคือ บริษัทข้ามชาติเข้ามาสร้างกิจกรรมเพื่อการส่งออกซึ่งเชื่อมโยงให้ประเทศไทยเข้าสู่สายพานการผลิตโลก ดังนั้น การกระจายตัวขององค์ความรู้และกิจกรรมต่อเนื่องจึงไม่สามารถแพร่กระจายภายในประเทศได้
 - ดังนั้น จึงไม่น่าจะเป็นเรื่องที่น่าแปลกใจว่าเราจึงพบการกระจุกตัวของกิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกในเฉพาะบริษัทบางบริษัทที่มีขนาดใหญ่

กิจกรรมการผลิตเพื่อการส่งออกของไทยถูกขับเคลื่อน
จากกิจกรรมการผลิตต้นทางนอกประเทศ

3. กิจกรรมการผลิตของไทยบนสายพานการผลิตโลก

- การแก้ไขปัญหาคงอาจจะต้องกลับมาทบทวนแบบจำลองในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทย

จาก Outside-In มาเป็น Inside-Out

- ผ่านการผลิตเกิดจากการคิดค้นและการสร้างผลิตภัณฑ์จากภายในประเทศเอง
 - หมายถึงการขับเคลื่อนจากการผลิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับทางด้าน ‘อุปทาน’ ไม่ใช่เป็นการกระตุ้นอุปสงค์ภายในประเทศ
 - กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือทำให้กิจกรรมการผลิตภายในประเทศมีส่วนร่วมมากขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย

4. การกระจุกตัวและการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจไทย

- ประเด็นการกระจุกตัวในกิจกรรมทางเศรษฐกิจอาจไม่ใช่ปัญหาทั้งหมด
 - Marshall (1890) ประโยชน์จากการที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นเป็นกลุ่มก้อน
 - Thawornkaiwong, Civilize, and Khatphitthaya (2011) กิจกรรมในภาคอุตสาหกรรมของไทยได้รับผลตอบแทนจากขนาดการผลิตที่เพิ่มขึ้น
- ในช่วงแรกของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ กิจกรรมทางเศรษฐกิจอาจมีการกระจุกตัวและผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจยังมีน้อย
 - แต่เมื่อระบบเศรษฐกิจเติบโตขึ้นปัจจัยเชิงโครงสร้างสถาบันทางเศรษฐกิจที่มีส่วนช่วยให้เกิดการ 'จัดสรรทรัพยากรและถ่ายโอนทรัพยากรระหว่างหน่วยเศรษฐกิจ' จะมีความสำคัญมากขึ้น

4. การกระจุกตัวและการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจไทย

- สิ่งที่สำคัญกว่าคือ

- 1) เหตุใดการแพร่สะพัดขององค์ความรู้ไม่เกิดขึ้นและกระจายต่อไปยังวงกว้างของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศได้?
- 2) เหตุใดการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีผลิตภาพต่ำไปยังกิจกรรมที่มีผลิตภาพสูงจึงไม่เกิดขึ้น?

‘กลไกตลาดของระบบเศรษฐกิจไทยมีความบิดเบี้ยวและไม่สมบูรณ์’

- ทำไมกลไกที่เอื้อให้เกิดการกระจายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงไม่เกิดขึ้นตามระดับการพัฒนาที่สูงขึ้น?

4. การกระจุกตัวและการพัฒนาระบบเศรษฐกิจไทย

- แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แนะนำว่าการเคลื่อนย้ายทรัพยากรที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้เป็นผลมาจาก
 1. ความไม่สมบูรณ์ของระบบตลาด (ผ่านบางกลไก เช่น การแทรกแซง)
 2. ต้นทุนการจัดสรรทรัพยากรที่สูง
 3. ความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสาร
 4. ปัจจัยที่เกิดจากความไม่สมเหตุสมผลของหน่วยเศรษฐกิจเอง

ระบบเศรษฐกิจไทยจะเดินต่อไปอย่างไร ?

5. มองไปข้างหน้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย: แรงขับเคลื่อนใหม่จาก Inside-Out

- งานของ ADB (2015) ชี้ว่าการชะลอตัวลงของระบบเศรษฐกิจไทยในระยะยาวมีสาเหตุมาจาก ‘ปัญหาเชิงโครงสร้าง’ เป็นหลัก ซึ่งแนวโน้มนโยบายที่จะช่วยสนับสนุนให้ไทยสามารถยกระดับไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่มีนวัตกรรม มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมูลค่าเพิ่มสูง และมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาใน 5 มิติ
 1. การพัฒนาเทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และการสร้างนวัตกรรม
 2. การยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการ
 3. การส่งเสริมการแข่งขันและแก้ไขกฎเกณฑ์ที่เป็นอุปสรรคต่อภาคธุรกิจ
 4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านขนส่งและโลจิสติกส์
 5. การเข้าถึงเงินทุนและบริการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพของผู้ประกอบการภายในประเทศ

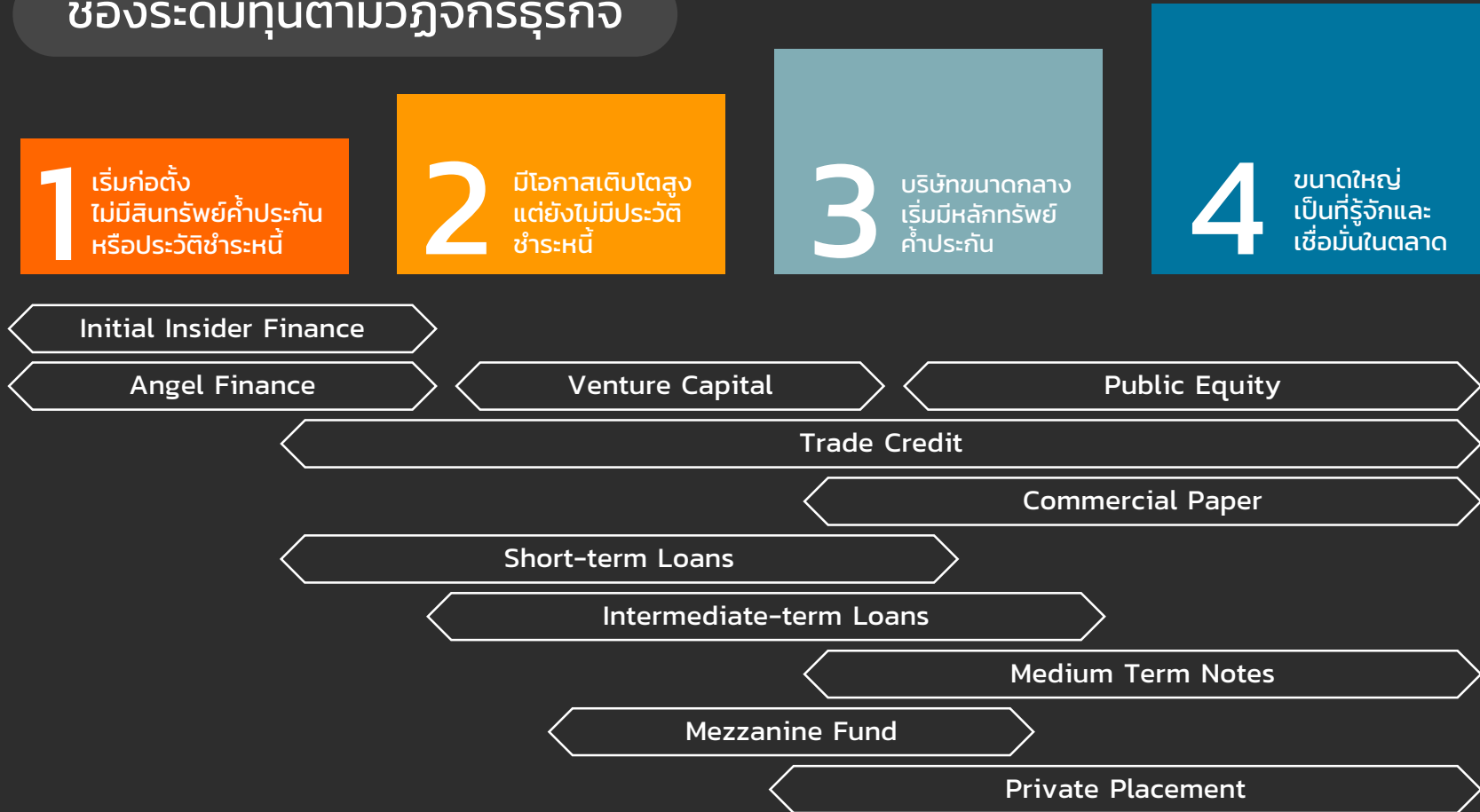
5. มองไปข้างหน้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย: แรงขับเคลื่อนใหม่จาก Inside-Out

- กลไกการจัดสรรทรัพยากรที่ดีที่อันหนึ่งในระบบเศรษฐกิจก็คือระบบการเงิน ซึ่งสามารถทำหน้าที่เคลื่อนย้ายทรัพยากรจากคนที่มีเงินเหลือไปยังคนที่เห็นโอกาส
 - สร้างโอกาสให้หน่วยเศรษฐกิจทุกระดับของ 'ความเสี่ยง' เข้าถึงเงินทุนได้เท่าเทียมกันภายใต้ ราคา เครื่องมือทางการเงิน และ ระบบกลไก ที่แตกต่างกัน
 - การสร้างระบบที่ทำให้หน่วยเศรษฐกิจสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เท่าเทียมกันจะสร้างความเท่าเทียมกันในโอกาสของหน่วยเศรษฐกิจและนำไปสู่การเข้าร่วมในกระบวนการผลิตได้มากขึ้น

5. มองไปข้างหน้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย: แรงขับเคลื่อนใหม่จาก Inside-Out

ช่องระดมทุนตามวัฏจักรธุรกิจ

ที่มา: Berger and Udell (1998)

5. มองไปข้างหน้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย: แรงขับเคลื่อนใหม่จาก Inside-Out

เสี่ยงสูง
ให้ผลตอบแทนสูง

ตราสารทุน

Private Equity
Venture Capital
Business Angels
ตลาดหลักทรัพย์สำหรับ SMEs
Crowdfunding (หุ้น)

เสี่ยงปานกลาง
ให้ผลตอบแทนปานกลาง

ลูกผสมระหว่างหนี้และทุน

หุ้นกู้แปลงสภาพ
หุ้นกู้ด้อยสิทธิ
Participation Loan
Profit Participation Rights
ตราสารหนี้ผนวก Warrant
ที่จะซื้อสินทรัพย์
Mezzanine

เสี่ยงต่ำ
ให้ผลตอบแทนต่ำ

กู้โดยมีหลักทรัพย์อ้างอิง / ออกตราสารหนี้

กู้โดยมีหลักทรัพย์อ้างอิง
สินเชื่อ Factoring
สินเชื่อที่มีสัญญาการค้ำกำกับ
สินเชื่อที่มีใบประกันสินค้าค้ำกำกับ
สินเชื่อเช่าซื้อ

หุ้นกู้ภาคเอกชน
Securitized Debt
ตราสารหนี้ที่ออกโดยสถาบันการเงิน
การจัดสรรหุ้นเพิ่มทุนในวงจำกัด
Crowdfunding (ตราสารหนี้)

เครื่องมือการระดมทุนตามระดับความเสี่ยง

5. มองไปข้างหน้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย: แรงขับเคลื่อนใหม่จาก Inside-Out

- ในประเทศกำลังพัฒนาซึ่งคนกลุ่มใหญ่อาจเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงสูงอาจถูก ‘คัดออก’ จากการเข้าถึงเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรและไม่สามารถเป็นกลไกสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้
- การแก้ปัญหาคงไม่ใช้การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงแต่ต้องเป็น ‘การบริหารความเสี่ยง’ ซึ่งหมายถึงการสร้างระบบการเงินที่สามารถให้คนที่มีความเสี่ยงและมีนวัตกรรมสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้
- การออกแบบระบบสถาบัน ความเชื่อมโยงแต่ละส่วนในระบบการเงิน รวมถึงกลไกการกระจายความเสี่ยงในระบบการเงินจึงเป็นการบ้านที่ต้องกลับไปขบคิดต่อไป

บทส่งท้าย

ระบบเศรษฐกิจเติบโตจากภายในได้เมื่อผู้ผลิตมีความเท่าเทียมกันใน 3 มิติ

“...ทรงตรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” นั่นคือ
ต้องสร้างความเข้มแข็ง ให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา
ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน
มิใช่การนำความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอก
เข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัว....”

ที่มา: หนังสือ ‘การทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว’

วิจัยกรุงศรี